

Summary:

50 years after a modern post office and radio exhibition

Dunja Majnarić Radošević

The exhibition that opened on January 18th 1946 in Zagreb to mark a three-day conference of Croatian postal and radio workers drew great interest and some 40,000 visitors. It presented about a hundred exhibits with accompanying pictures, charts and captions along with two old telegraph machines made by the companies "Baudot" and "Morse". The most up to date equipment of the time was also presented. A great deal of attention was centred on the complete equipment of the transmitter of the first radio station in Zagreb, which went on air on May 15th 1926 and was the first radio station in Southeast Europe.

The organisers and authors of the exhibition "The Post Office and Radio in the Service of the People" had compensated for their amateur approach to putting up the exhibition by their enthusiasm. They had succeeded to present, in an exceptionally modern way – even from today's museological perspective – the development, condition and perspective of a field that would mark the coming information age.

OD IDEJE DO REALIZACIJE IZLOŽBE "TRADICIJSKI OBRTI HRVATSKOG ZAGORJA" U MUZEJU SELJAČKIH BUNA GORNJA STUBICA

Iris Biškupić-Basić
Etnografski muzej
Zagreb

U sklopu Muzeja Hrvatskog zagorja djeluje i Muzej seljačkih buna Gornja Stubica, u kojem je 1996. godine realizirana etnografska izložba u sklopu projekta očuvanja i predstavljanja starih zanata s područja Hrvatskoga zagorja. Zagorje je po mnogo čemu specifičan kraj. Obiluje prirodnim ljepotama, termalnim izvorima, kulturno-povijesnim spomenicima, od kojih su najpoznatiji dvorci s parkovnom arhitekturom, ne manje poznata prošteništa - Trški Vrh, Belec i najposjećenije svetište Marija Bistrica. U Zagorju je i najstarije nalazište krapinskog pračovjeka - Hušnjakovo. U takvoj sredini bogatoj tradicijom razvijali su se i brojni obrti, kao jedan od najstarijih načina proizvodnje i privređivanja. Stoga je 8. ožujka 1996. godine otvorena izložba pod nazivom "Tradicijski obrti Hrvatskog zagorja", na kojoj su bili zastupljeni obrti rašireni u prošlim razdobljima na ovome području, a danas gotovo iščezli. Realizaciji izložbe prethodilo je terensko istraživanje, kontakti i razgovori s majstorima ili njihovim obiteljima, fotografski i videozapisi koji su uporabljeni na izložbi i u katalogu, te prikupljanje podataka u muzejima, galerijama, arhivima o pojedinim ljudima i obrtima u prošlosti. Pritom smo obuhvatili kovački, kolarski, bačvarski, užarski, urarski, medicarsko-svjećarski i pečarski obrt te kuburaše.

Predmete za izložbu posudili smo od majstora s terena, iz Etnografskog i Školskog muzeja u Zagrebu i Zavičajnog muzeja u Krapini. Budući da je izložba bila otvorena u ožujku i trajala dva mjeseca, razgledali su je mnogi posjetitelji, od kojih je najviše bilo turista i školaraca.

U rujnu iste godine, samo u nešto drukčijem obliku, predstavili smo je u povodu dana Krapine, u Narodnom sveučilištu u Krapini.

Izložba je bila zamišljena kao prezentacija alata kojima su se koristili obrtnici u svome poslu, pa smo nastojali rekonstruirati radionice spomenutih obrta, a sve smo popratili zvukom rada kovača na nakovnju, snimivši ga u autentičnim kovačkim radionicama. Kako smo na terenu snimali i videokamerom spomenute radionice, te izradu pojedinih predmeta u njima, tako je i videozapis pratio izložbu.

Držali smo važnim približiti pojedine obrte posjetiteljima, odvođeci ih i u dalju prošlost, kada je naukovanje trajalo dvije do četiri godine. U tom razdoblju šegrt je živio i radio u majstorovoj kući, pa je uz učenje obavljao i sve ostale zadane mu poslove. Nakon završetka naukovanja postao je kalfa ili djetić, tj. pomoćnik. Tek je tada počelo njegovo usavršavanje. Da bi postao majstor, morao se potvrditi i još mnogo toga naučiti za vođenje samostalnog posla. Od ceha u koji je bio udružen dobio je putnu knjigu i krenuo u svijet. Tako, putujući od majstora do majstora, morao je provesti najmanje tri godine, njegovo napredovanje u radu i ponašanje bilježio je svaki poslodavac u njegovu putnu knjigu.

Nakon određenog broja odrađenih godina, kalfa je imao pravo pristupiti majstorskom ispitu i pritom izraditi majstorsko djelo. O njegovoj kvaliteti odlučivala je ispitna komisija. Ako je zadovoljio uvjet, postao je majstor. Pri svemu tome važnu su ulogu imali i cehovi. To su bile prve zanatske

organizacije koje su štitile njihove interese, pa su majstori imali svoje cehovske organizacije, a dječici svoje. Godine 1837. osnovan je Veliki krapinski ceh u kojem su bili gotovo svi krapinski obrtnici, dok su se u Varaždinu intenzivno osnivali cehovi već od 16. stoljeća. Godine 1872. otvaraju se obrtničke zadruge, zatim obrtni zborovi, a u 20. stoljeću zanatske komore. Varaždin i Krapina bili su najjača obrtnička središta na području Hrvatskoga zagorja, gdje je bilo više od pedeset vrsta obrta. Alate kojima su se obrtnici služili izrađivali su sami ili su ih kupovali još za vrijeme naukovanja, u specijaliziranim trgovinama. Najčešće su ih uvozili iz Njemačke, pa su i njihovi nazivi sve do danas ostali germanizirani i obojeni kajkavštinom.

Zanimljivo je spomenuti neke od obrtnika koji su nekada djelovali na tom području. Bili su to: bačvari, bravari, brijači, bojadisari, ciglari, čizmari, fijakeristi, fotografi, gostioničari, gumbari, klesari, klobučari, kobasičari, kolari, kovači, kožari, krčmari, limari, lončari, medičari, mesari, mlinari, opančari, pećari, pekari, postolari, remenari, staklari, svratištari, stolari, tesari, tiskari, tkalci, tokari, trgovci, užari, urari, zidari. U Gradskome muzeju u Krapini čuva se Zbirka starih zanata, koju je predanim radom i stalnim terenskim istraživanjima skupio veliki zaljubljenik u svoj kraj, dugogodišnji muzejski djelatnik gospodin Antun Kozina. Prigodom izložbe koristili smo se većim dijelom sačuvanim predmetima koji su svjedoci prošlosti obrta Hrvatskoga zagorja. Izložili smo cehovsku škrinju, zastavu, kovački cimer, cehovske pločice, naukovne listove, fotografije i niz dokumenata vezanih uz obrtnu prošlost. Ovom smo izložbom željeli podsjetiti kako je izgledalo školovanje, život i daljnji rad majstora pojedinih obrtničkih struka tijekom nekoliko stoljeća, ali i potaknuti na razmišljanje trebamo li zaboraviti obrte koji su kroz nekoliko stoljeća bili prisutni i potrebni narodu, a počeli naglo stagnirati, ili je potrebno i nadalje usmjeravati nove naraštaje da se nekima od njih nastave baviti.

Primljeno: 3.3.1997.

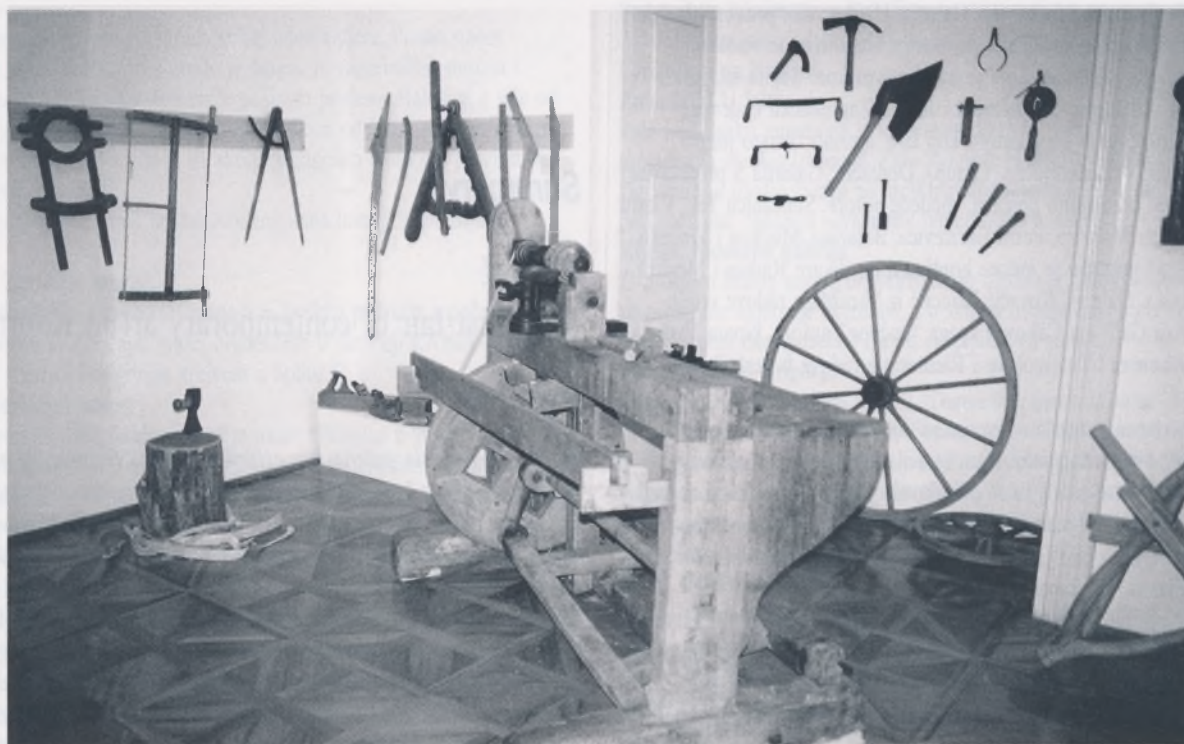
Summary:

From the idea to the realisation of the exhibition "Traditional crafts in Croatian Zagorje" in the Peasant Revolts Museum in Gornja Stubica

Iris Biškupić-Bašić

The exhibition "Traditional crafts in Croatian Zagorje" was opened on March 8th 1996, and its realisation was preceded by fieldwork, contacts and talks, by taking photographs and making video-recordings, as well as by gathering information in museums and archives about the people and the crafts from the past. The exhibition was conceived as a presentation of tools used by craftsmen in their work. The tools were for the most part acquired from Germany, so that they retained their German names but in a Kajkavian form.

The Town Museum in Krapina holds a collection of ancient crafts, which was collected by Antun Kozina, a museum employee of long standing. Guild boxes, banners, guild plates, certificate of apprenticeship and documents linked with the history of crafts were presented at the exhibition.

Tradicijski obrti Hrvatskog zagorja, Muzej seljačkih buna, Gornja Stubica, 1996. god. (snimila: Iris Biškupić-Bašić)